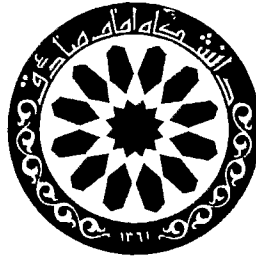

۱۳۷۸ / ۵ / ۲

مرکز مطالعات و تحقیقات علمی ایران
پست مدرک

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۳۶۶
نسخه ۴

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی

جمهوری اسلامی ایران و استراتژی چند جانبه گرایی: علل تغییر مواضع

پایان نامه کارشناسی ارشد پیوسته

استاد راهنما: جناب آقای دکتر علی اکبر ولایتی

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر محمد رضا دهشیری جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

نگارش از: امیر رضا مشهدی اکبری

شماره دانشجویی: ۶۹۳۰۹۰۵۳۶

۳۴۲۱۸

دی ماه ۱۳۷۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

این اثر تحقیقی را به پاس توجبه و لطفی که استاد عزیزم

حضرت حجت الاسلام والمسلمین حاج سید ظفر میرلوحی

همواره به این حقیر داشته اند به ایشان تقدیم می دارم.

«تقدیر و تشکر»

به پاس حدیث «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بر خود لازم می‌دانم تا از همه کسانی که در انجام این تحقیق مرا یاری رسانده‌اند تشکر و قدردانی نمایم به خصوص از استاد ارجمند جناب آقای دکتر علی اکبر ولایتی که به حق در بسیاری از اوقات ، وجود مسئولیت فراوان، از راهنمایی‌های سودمند ایشان بهره کافی و وافی برده و در به سامان رسیدن این پایان نامه مرا یاری فرمودند. همچنین از مشاوره‌های مفید و سودمند جناب آقای دکتر دهشیری و آقای دکتر حاجی یوسفی که هم در چارچوب اولیه طرح و هم در حین اجرا مساعدت‌های بسیاری فرمودند کمال تشکر را می‌نمایم.

چکیده:

سیاست جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمانهای بین المللی دچار تحول و دگرگونی شده است، این رساله در صدد پاسخ به این سؤال اصلی است که: علل تعدیل مواضع جمهوری اسلامی ایران در استراتژی چند جانبه گرایی پس از فروپاشی شوروی چیست؟ در راستای پاسخ به این سؤال، مواضع و دیدگاههای جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمانهای بین المللی در سه سطح، جهانی (سازمان ملل متحد)، فرامنطقه‌ای (سازمان کنفرانس اسلامی) و منطقه‌ای (سازمان همکاری اقتصادی - اِکو) مورد بررسی و مذاقه قرار می‌گیرد.

در این رساله ابتدا طی مقدمه‌ای کلیات بحث مطرح شده و سپس طی سه فصل که هر فصل شامل دو بخش (دوران جنگ سرد و دوران نظم نوین جهانی) می‌باشد به موضوع می‌پردازد و در انتها نیز نتیجه‌گیری عنوان می‌شود.

* فصل نخست تحت عنوان «استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان ملل متحد» به بررسی استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران در سطح سازمانهای جهانی می‌پردازد و در فصل دوم بنام «استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان کنفرانس اسلامی» استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران را در قبال سازمانهای فرامنطقه‌ای بررسی می‌نماید. فصل سوم بنام «استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان همکاری اقتصادی - اِکو» سعی در تحلیل استراتژی چند جانبه گرایی جمهوری اسلامی ایران در سطح سازمانهای منطقه‌ای دارد.

نتایج این تحقیق حاکی از آن است که تعدیل موضوع ایران در استراتژی چند جانبه گرایی - پس از فروپاشی شوروی و تحولات آن - نه به معنای دست کشیدن از اصول و آرمانها بلکه به معنای قائل شدن به تدرج در سیاست خارجی است، یعنی بر اساس امکانات موجود و بر مبنای قاعده و سع، جمهوری اسلامی ایران سیاستهایی را اتخاذ می‌کند که با پتانسیلها و تواناییهای آن، انطباق و سازگاری داشته است، از اینرو تعدیل موضع ایران در استراتژی چند جانبه گرایی به معنای پویایی سیستم در انطباق با شرایط و تحولات جدید و عنایت به اهداف و تواناییهای ملی می‌باشد. به تعبیر دیگر، جو حاکم بر روابط بین الملل - پس از جنگ سرد - فرصتی ایدآل جهت اهتمام و توجه عملی به افزایش نقش و کارایی در صحنه روابط بین الملل برای جمهوری اسلامی ایران ایجاد نموده و در همین راستا می‌توان مجموعه فعالیتهای ج.ا.ا. در دو سطوح چند جانبه توجیه نمود.

الخلاصة

لقد تغيّرت سياسة الجمهورية الاسلامية الايرانية حيال المنظمات الدولية، و هذه الدراسة تسعى في الاجابة عن هذا التساؤل: ما هي أسباب التغيير في استراتيجيته الجمهورية الاسلامية التعددية بعد انحلال الاتحاد السوفياتي؟ وكلي نجيب على هذا السؤال فإننا قمنا بدراسة مواقف ايران ورؤاها ازاء المنظمات الدولية في ثلاثة أبعاط، عالمياً (منظمة الاسم المتحدة) وراء اقليمياً (منظمة المؤتمر الاسلامي و اقليمياً (منظمة التعاون الاقليمي - ايكو)

وقد تناولت الدراسة في البدء بملامح عامة ثم تصّدت للموضوع في ثلاثة فصول في باين (مرحلة الحرب الباردة و النظام العالمي الجديد) و خلصت للاستنتاج في النهاية

الفصل الاول تحت عنوان «استراتيجية الجمهورية الاسلامية المتعدّدة الاطراف حيال الامم المتحدة» و يتحدث عن استراتيجية ايران على صعيد المنظمات الدولية و في الفصل الثاني يكون الحديث عن استراتيجية ايران المتعددة الاطراف حيال منظمة المؤتمر الاسلامي. و الفصل الثالث حول استراتيجية ايران لمنظمه التعاون الاقتصادي الاقليمي - ايكو.

و نتائج الدراسة تشير الى ان التغيير الذي حصل في سياسة ايران الخارجية بعد انحلال الاتحاد السوفياتي ليس بمعنى التخلي عن المبادئ و المثل التي قايت على اساسها سياسة ايران الخارجية بل بمعنى أن ايران تعتقد بمسألة التدرج في السياسة الخارجية و بتعبير آخر فان الجوائسائد على العلاقات الدولية بعد الحرب الباردة قدمح ايران فرصة مثالية لترسيخ دورها نشولي في ساحة العلاقات الدولية و بهذا يمكن تفهم استراتيجية ايران الجديدة في هذا العصر.

ABSTRACT THESIS

Policy of the Islamic Republic of Iran against the International Organs has changed much. This thesis aims at replying the main question : Why do the positions of the Islamic Republic of Iran in Plularist Strategy were modified after the Soviet Union was dissoluted?

To answer the above-mentioned question, positions and viewpoints of the Islamic Republic of Iran against International Organizations in the three levels of global (United Nations Organization), Extra Territory (Islamic Conference Org.) and Regional (Economic Cooperation Org. - ECO) shall be studied.

At first the generalities of the proposed discussion will be presented in an Introduction and then, the subject will be discussed in three chapters, each consisting of two sections (Cold War Period and Global New Discipline Period) and at the end comes the conclusion.

The first chapter under title " Pluralist Strategy of Islamic Republic of Iran against the United Nation) deals with Pluralist Strategy of I.R.I. at the level of global organs. The second chapter entitled " Pluralist Strategy of I.R.I. against the Islamic Conference Organization" studies Pluralist Strategy of I.R.I. against the Extra Territory Organs. The third chapter named " Pluralist Strategy of I.R.I. against the Economic Cooperation Organs -ECO" analyses Pluralist Strategy of I.R.I. at the Regional Organs Level.

The results of this research shows that, modification of Iran's position in Pluralist Strategy- after dissolution of Soviet Union and the changes thereof- does not indicate that it has refused its targets and principles, but it means that it makes the foreign policy move slowly on the basis of the available possibilities. Islamic Republic of Iran makes such policies which can be adapted and complied with its potentials and capabilities. Thus Modification of Iranian position in Pluralist Strategy shows that the system is dynamic in compliance with the new conditions and alterations and in consideration of the national abilities and goals. In other words, international relations atmosphere- after the cold war- brought about the Islamic Republic of Iran an ideal opportunity for making efforts and paying attention to increase its role and efficiency in International Relations. In this respect, the total activities of the Islamic Republic of Iran can be justified in the two multi lateral levels.

Abrege de la these

La politique de la Republique Islamique d'Iran a subi d'evolution et de changements envers les institutions internationales .Cette these a ete etablie comme une reponse a cette question posee:Quelles sont les raisons de la moderation des positions de la republique islamique d'Iran a la strategie pluraliste apres l'evanouissement de la Sovietique?

Pour repondre a ladite question,on va etudier les positions et les points de vue de la Republique Islamique d'Iran envers les organisations internationales en trois etapes:Phase mondiale (Organisation des Nations-Unies), phase extraterritoriale (Organisation de la Conference islamique) et regional (organisation de la cooperation economique-Eco).

Je vais d'abord etudier un aspect general dans une introduction, et le developper ensuite par trois chapitres se composant chacun de deux parties (epoque de la guerre froide et epoque de nouvel ordre mondial) qui aboutissent enfin a une conclusion. Premier chapitre sous le titre de : "Strategie pluraliste de la Republique Islamique d'Iran qui regardent les choses par les sens differents au niveau des Organisations mondiales.

Deuxieme chapitre sous le titre de "La Strategie pluraliste de la Republique Islamique d'Iran envers l'organisation de la Conference islamique, considerant la question sous ses aspects" ou on etudiera ladite strategie envers les organisations extraterritoriales.

Troisieme chapitre sous le titre de: "Strategie pluraliste de la Republique Islamique d'Iran envers l'organisation de la cooperation economique-ECO" ou je fais de mon mieux a analyser la strategie de notre pays envers les organisations regionales. On en conclut enfin que la moderation de la position d'Iran apres l'evanouissement de la sovietique suivant la strategie pluraliste, considerant la question aux differents sens, n'est pas le signe de reconcer les principes et les ideaux, mais accepter la classification par equipes a la politique etrangere, c.a.d. la Republique Islamique d'Iran prendre a la base des possibilites existantes et du principe de la Puissance, de politiques conformement de son pouvoir et de sa potentiel.

Par consequence, la moderation de la position d'Iran suivant la strategie de differents sens a pour sens de poursuivre dynamiquement le systeme en conformite avec les conditions et les evolutions nouvelles en observant les motifs et les puissances nationales.

A d'autres termes l'atmosphere dominant les relations internationales, apres la fin de la guerre froide lui a donne une occasion ideale pour faire attention a l'augmentation de son role et de sa force de mouvement dans les relations internationales.

On peut donc expliquer les activites de la Republique Islamique d'Iran dans deux chapitre suivants.

فهرست موضوعی

- مقدمه ۱-۹
- فصل اول: استراتژی چند جانبه گرائی جمهوری اسلامی ایران در
 قبال سازمان ملل متحد ۱-۱۳۹
- فصل دوم: استراتژی چند جانبه گرائی جمهوری اسلامی ایران در
 قبال سازمان کنفرانس اسلامی ۱۴۰-۲۸۹
- فصل سوم: استراتژی چند جانبه گرائی جمهوری اسلامی ایران در
 قبال سازمان همکاری اقتصادی (اِکو) ۲۸۹-۳۳۲
- نتیجه گیری ۳۳۸-۳۵۵
- فهرست منابع و مآخذ ۳۵۶-۳۸۴

* فهرست مطالب *

فصل نخست: استراتژی چند جانبه گرائی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان

- ۱ ملل متحد
- ۳ بخش نخست: قبل از نظم نوین جهانی (دوران جنگ سرد)
- ۴ گفتار نخست: مواضع بعضی از اعضای دائم شورای امنیت در قبال جنگ تحمیلی
- ۴ الف) بررسی مفهوم «بیطرفی» و «عدم تخاصم»
- ۶ ب) امریکا
- ۱۶ ج) شوروی
- ۲۲ د) فرانسه
- ۲۸ گفتار دوم: عملکرد شورای امنیت در قبال جنگ تحمیلی
- ۲۹ مدخل
- ۳۱ الف) عملکرد شورای امنیت در قبال استقرار صلح
- ۳۱ ۱- «بیانیه ۲۳ سپتامبر ۱۹۸۰ شورای امنیت»
- ۳۲ ۲- قطعنامه شماره ۴۷۹
- ۳۳ ۲-۱ «عملیات طریق القدس»
- ۳۴ ۲-۲ «عملیات فتح المبین»
- ۳۴ ۲-۳ «عملیات بیت المقدس»
- ۳۵ ۲-۳-۱ «مواضع عراق قبل از عملیات بیت المقدس»
- ۳۶ ۲-۳-۲ «مواضع سیاسی عراق پس از عملیات بیت المقدس»
- ۳۷ ۳- قطعنامه ۵۱۴

۳۸	۴- قطعنامه ۵۲۲
۳۸	۴-۱ عملیات محرم
۳۹	۵- قطعنامه ۵۴۰
۲۰	۶- قطعنامه ۵۵۲
۴۰	۷- قطعنامه ۵۸۲
۴۱	۸- قطعنامه ۵۸۸
۴۲	۹- قطعنامه ۵۹۸
۴۲	ب) عملکرد شورای امنیت در قبال کاربرد سلاحهای شیمیایی
۴۳	۱- بیانیه ۲۵ آوریل ۱۹۸۵ (۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۴)
۴۴	۲- بیانیه ۲۱ مارس ۱۹۸۶
۴۴	۳- بیانیه ۱۴ مه ۱۹۸۷
۴۵	۴- قطعنامه شماره ۶۱۲
۴۶	۵- قطعنامه ۶۱۶
۴۷	۶- قطعنامه ۶۲۰

گفتار سوم: مواضع و دیدگاههای جمهوری اسلامی ایران در قبال قطعنامه‌های شورای

امنیت

مدخل:

الف) مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال قطعنامه‌های صادره در خصوص جنگ

تحمیلی

۱- بیانیه ۲۳ سپتامبر ۱۹۸۰

۲- قطعنامه ۴۷۹

۳- قطعنامه ۵۱۴

- ۵۴ -۴- قطعنامه ۵۲۲
- ۵۴ -۵- قطعنامه ۵۴۰
- ۵۵ -۶- قطعنامه ۵۵۲
- ۵۶ -۷- قطعنامه ۵۸۲
- ۵۶ -۸- قطعنامه ۵۸۸
- ۵۶ -۹- قطعنامه ۵۹۸
- ۵۸ ب) دیدگاه‌های جمهوری اسلامی ایران در این خصوص
- ۵۸ ۱- تا مهرماه ۱۳۶۴ (تا قطعنامه ۵۵۲)
- ۶۴ ۲- از اسفند ۱۳۶۴ تا پایان جنگ (تا قطعنامه ۵۹۸)
- ۶۵ ۱- ۲ «قطعنامه ۵۹۸»
- ۶۸ ۲- ۲ پذیرش نهائی قطعنامه ۵۹۸
- ج) مواضع جمهوری اسلامی ایران پیرامون عملکرد شورای امنیت در خصوص کاربرد
- ۷۰ سلاح‌های شیمیایی توسط عراق
- ۷۰ ۱- بیانیه ۳۰ مارس ۱۹۸۴ (۱۱ فروردین ۱۳۶۳) ...
- ۷۰ ۲- بیانیه ۲۵ آوریل ۱۹۸۵ (۶ اردیبهشت ۱۳۶۴)
- ۷۰ ۳- بیانیه ۲۱ مارس ۱۹۸۶ (اول فروردین ۱۳۶۵) ...
- ۷۱ ۴- بیانیه ۱۴ مه ۱۹۸۷
- ۷۱ ۵- قطعنامه ۶۱۶
- ۷۲ رعایت اصول انسانی و موازین بین‌المللی در طول جنگ تحمیلی از سوی ایران
- ۷۴ پیرامون نقض قوانین بین‌المللی توسط عراق در طول جنگ تحمیلی
- ۷۵ د) دیدگاه‌های جمهوری اسلامی ایران در این خصوص

- ۷۸ گفتار چهارم: دیدگاه‌های کلی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان ملل متحد
- ۷۹ مدخل:
- ۸۰ الف) نگرش ایستاری
- ۸۲ ب) نگرش انتقادی
- ۸۵ ج) «بنیادهای نگرش انتقادی»
- ۸۵ ۱- نظام ارزشی حاکم بر سازمان ملل
- ۸۶ ۲- «حق و تو»
- ۸۷ ۳- «ناتوانی شورای امنیت در انجام وظایف محوله»
- ۸۸ ۴- «فقدان ضمانت اجرای قوانین بین‌المللی»
- ۹۰ ۵- «جهت‌گیری در حل و فصل معضلات جهانی»
- بخش دوم: دوران نظم نوین جهانی (دوران پس از جنگ سرد)
- ۹۲ گفتار نخست: پیرامون نظم نوین جهانی
- ۹۳ مدخل
- ۹۵ الف) افزایش نقش سازمان ملل در زمینه صلح
- ۹۹ ب) تلاش اروپا برای شکل‌گیری یک جامعه متحد
- ۱۰۱ ج) ظهور ژاپن در پهنه اقتصادی - سیاسی جهان
- ۱۰۳ د) کاهش قدرت اقتصادی امریکا
- ۱۰۴ ه) واکنش سازمانها و نهادهای بین‌المللی در خصوص قوانین فرا مرزی امریکا
- ۱۰۳ ۱- «قانون داماتو»
- ۱۰۵ ۱-۱ «بُعد فرا مرزی قانون داماتو»
- ۱۰۵ ۲- «قانون هلمز برتون»
- ۱۰۶ ۳- «واکنش جامعه بین‌المللی نسبت به قوانین فرا مرزی امریکا»

۱۰۶	۱-۳ اتحادیه اروپا
۱۰۶	۲-۳ سازمان کنفرانس اسلامی
۱۰۷	۳-۳ غیرمتعهدها
۱۰۷	۴-۳ مجمع عمومی سازمان ملل متحد
۱۰۸	۵-۳ آسه آن
۱۰۹	۴- موضوع گیری بعضی کشورها در قبال قانون داماتو»
۱۰۹	۱-۴ فرانسه
۱۰۹	۲-۴ انگلستان
۱۰۹	۳-۴ روسیه
۱۰۹	۴-۴ چین
۱۰۹	۵-۴ آلمان
۱۰۹	۶-۴ سوئیس
۱۰۹	۷-۴ ژاپن
۱۰۹	۸-۴ کانادا
	۵- چرایی جوئی واکنش سازمانها و نهادهای فرا ملی در قبال قوانین فرا مرزی
۱۱۱	امریکا

گفتار دوم: مواضع و دیدگاههای جمهوری اسلامی ایران در قبال عملکرد شورای

۱۱۵	امنیت
۱۱۶	الف) کویت
۱۱۸	ب) بوسنی و هرزگوین
۱۲۱	ج) فلسطین
	د) دیدگاههای کلی جمهوری اسلامی ایران در خصوص شورای امنیت در این

- دوران ۱۲۶
- گفتار سوم: نگرش کلی جمهوری اسلامی ایران - پیرامون سازمان ملل متحد ۱۳۰
- الف) پایان جنگ سرد و تأثیر آن بر اهمیت و نقش سازمان ملل متحد ۱۳۱
- ب) نظم نوین جهانی و نقش سازمان ملل متحد در آن ۱۳۶

فصل دوم: استراتژی چند جانبه گرائی جمهوری اسلامی ایران در قبال سازمان

- کنفرانس اسلامی ۱۴۰
- بخش نخست: قبل از نظم نوین جهانی - دوران جنگ سرد ۱۴۰
- گفتار نخست: پیرامون سازمان کنفرانس اسلامی ۱۴۱
- الف) دوران فعالیت سازمان کنفرانس اسلامی ۱۴۱
- ۱) دوره ظهور لرزان ۱۴۲
- ۲) دوره اقتدار و امید ۱۴۴
- ۳) دوره رکود ۱۴۵
- ب) کانونهای ذی نفوذ بر سازمان کنفرانس اسلامی در این دوران ۱۴۶
- ۱- کانونهای ذی نفوذ در داخل سازمان کنفرانس اسلامی ۱۴۶
- ۱- ۱ تأثیرات (شورای همکاری خلیج فارس) و اتحادیه عرب بر مواضع «سکا» ۱۴۸
- در قبال جنگ تحمیلی ۱۴۸
- ۲- کانونهای خارجی ذی نفوذ بر سازمان کنفرانس اسلامی ۱۵۱

گفتار دوم: مواضع و عملکرد جناحهای ذی نفوذ در سازمان کنفرانس اسلامی در دوران

- جنگ تحمیلی «خارج از سکا» ۱۵۲
- الف) حمایتهای اقتصادی از عراق ۱۵۴
- ب) حمایتهای نظامی از عراق ۱۵۶